

دیدگاه

شماره: ۹۷۶	موضوع: توسعه تولید دانش بنیان و نقش آفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت در آن
تاریخ: ۱۴۱/۰۴/۲۰	
تهیه و تنظیم: محمدرضا عطارپور	
توضیح اجمالی: به طور کلی دو نگاه به توسعه اقتصاد دانش بنیان قابل طرح است: در نگاه محدود به این مفهوم، حمایت از توسعه شرکت های فناور کوچک و متوسط مترادف با اقتصاد دانش بنیان در نظر گرفته می شود و در نگاه دوم که دیدگاه وسیع و جامعی به این مفهوم دارد، بهبود بهره وری و رقابت پذیری بین المللی شرکت های صنعتی و نوآوری مدل کسب و کار، نیز در ذیل مفهوم اقتصاد دانش بنیان قرار می گیرند. در ایران تا چند سال گذشته بیشتر مفهوم محدود توسعه اقتصاد دانش بنیان مورد توجه بوده است. نمود بارز این مسئله را در قانون حمایت از شرکت ها و مؤسسات دانش بنیان مصوب ۱۳۸۹ می توان یافت که در آن هیچ توجهی به شرکت های بزرگ صنعتی و مدل های نوین کسب و کار (اقتصاد دیجیتال و هوشمند و صنایع خلاق) نشده است. با این وجود در سالیان اخیر تغییر قابل توجهی در توسعه این مفهوم در سطح کلان اتفاق افتاد و با توسعه زیست بوم نوآوری کشور، دیدگاه وسیع و رسوخ فناوری در توسعه اقتصاد دانش بنیان به نگاه غالب در کشور تبدیل شده است. شومپیتر (۱۹۴۲) در مطالعات خود مطرح کرد که شرکت های بزرگ در مقایسه با شرکت های کوچک نرخ نوآوری بالاتری دارند. با این وجود در سال های اخیر شرکت های کوچک نوآور به عنوان موتور رشد اقتصادی کشورها مطرح شده اند. اما شرکت های کوچک نوآور با توجه به جدید بودن حوزه فعالیت شان، کمبود منابع مالی و انسانی خود، عدم اطمینان در مورد کیفیت محصولات شان، عدم دسترسی به کانال های بازار، فقدان شهرت در بازار و برخی عوامل دیگر، نرخ شکست بالایی دارند. این موضوع در اروپا با عنوان پارادوکس نوآوری مطرح شده است، در حالی که شرکت های کوچک اروپایی در لبه نوآوری قرار داشتند اما اغلب در انتقال اختراع به بازار و خلق ارزش از پتنت، محصول یا خدمات جدید با شکست روبرو می شدند. یکی مهمترین دلایل این شکست عدم توانایی شرکت های کوچک نوآور در تعامل با محیط کسب و کار است. بر این اساس سیاست های حمایتی دولت نیز باتوجه به این تغییر نگاه باید بهبود و ارتقا یابد. تعریف وسیع سیاست های نوآوری، که هدف اصلی آن یکی کردن عناصر مختلف حوزه های سیاستی مانند سیاست تحقیق و توسعه، سیاست فناوری، سیاست زیرساخت ها، سیاست منطقه ای، سیاست آموزش و پرورش و سیاست نوسازی صنعتی است، پیچیدگی و لزوم نگاه متعادل به همه ابعاد تأثیرگذار در توسعه نوآوری را افزایش داده است. لذا با عنایت به این نگاه جدید و توسعه ظرفیت های شرکت های دانش بنیان از یکسو و اهمیت نقش سیاست ها و برنامه های دولت در توسعه اقتصاد دانش بنیان، لازم است تا تغییری در دیدگاه مدیران و سیاستگذاران کشور به ویژه در حوزه صنعت، معدن و تجارت در حمایت از این پارادایم اقتصادی ایجاد شود.	
نکات کلیدی: اهمیت شرکت های فناور کوچک و متوسط در توسعه قابلیت ها و رقابت پذیری کشورها بر هیچ کس پوشیده نیست با این وجود می بایست نگاه کلان تری به موضوع توسعه تولید و اقتصاد دانش بنیان داشت تا تمامی ابعاد آن را . بر این اساس اولویت های سیاستی وزارت صنعت، معدن و تجارت را می توان در سه بخش خلاصه نمود: ۱- توسعه زیرساخت های زیست بوم نوآوری و فناوری کشور با تأکید بر نقش آفرینی نهادهای مالی و توسعه ای: در این بخش توسعه نهادهای تأمین مالی اقتصاد دانش بنیان از یکسو و زیرساخت هایی نظیر شتابدهنده های نوآوری (با همکاری بنگاه های بزرگ اقتصادی) و یا مراکز نوآوری در سازمان های توسعه ای می تواند مهمترین نقش وزارت صمت باشد. علاوه بر این موضوع باتوجه به نقش تنظیم گری این وزارتخانه به ویژه در حوزه مجوزها و واردات و صادرات می توان از این ابزار نیز در جهت توسعه تولید دانش بنیان در کشور بهره برد.	

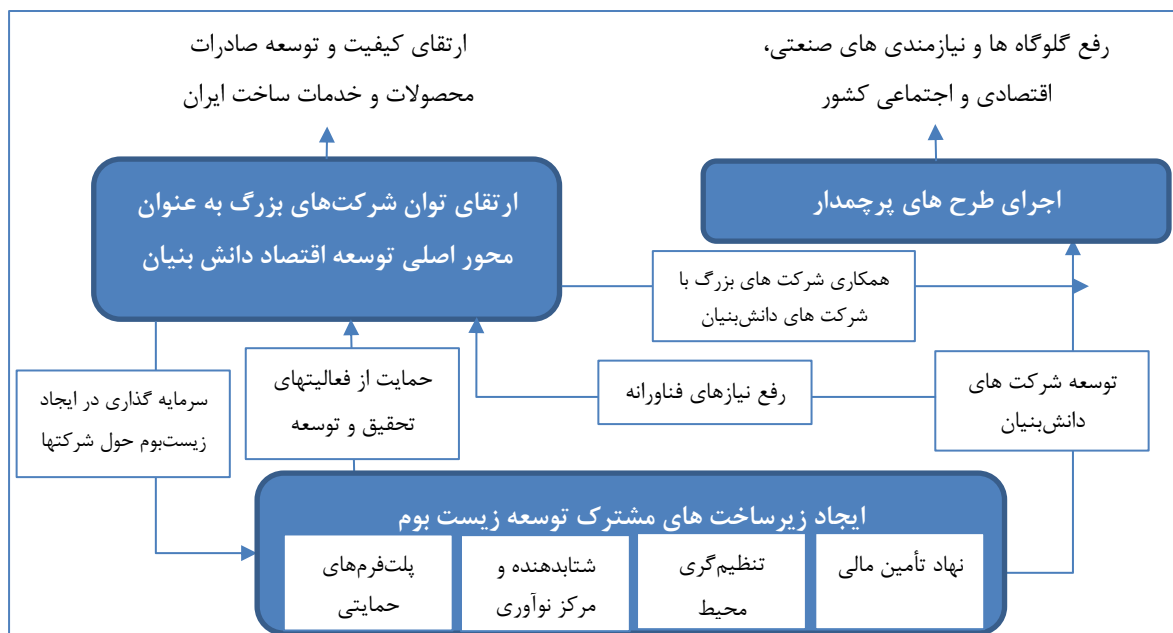
دیدگاه

۲- توسعه تولید محصولات دانش بنیان مبتنی بر توانمندی های هر استان: شرکت های دانش بنیان و فناور مبتنی بر توانمندی ها و وضعیت مطلوب هر استان که در طرح آمایش وزارت صمت استخراج شده است، می توانند طرح های توسعه ای خود را اعلام نمایند و از حمایت های ویژه برخوردار گردند. در این بخش یکی از مهمترین مباحث تأمین مالی پروژه های پیشنهادی است. سیاست ها و ابزارهای تأمین مالی توسعه فناوری و نوآوری را می توان در لیزینگ، تسهیلات با نرخ ترجیحی، تسهیل صدور ضمانت نامه، ارتقای سرمایه گذاری مستقیم و غیرمستقیم، خرید تضمینی، جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی و کمک های بلاعوض به طرح های پرچمدار شرکت های دانش بنیان خلاصه نمود.

۳- رفع چالش ها و گلوگاه های صنعتی، اقتصادی و فناوری با استفاده از ظرفیت شرکت های دانش بنیان و از طریق ایجاد زمینه همکاری اثربخش شرکت های بزرگ با این شرکت ها: بر اساس گزارش ارتقاء کارآفرینی نوآوری محور در اروپا^۱، مهمترین و با ارزش ترین استراتژی برای شرکت های کوچک نوآور در راستای ادامه حیات، همکاری با شرکت های بزرگ است تا از این طریق به منابع مالی و سازمان های مورد نیاز دسترسی پیدا کنند. از سوی دیگر، شرکت های بزرگی که به دنبال بهبود توانمندی نوآوری خود هستند می توانند با استفاده از منابع، قابلیت ها و انعطاف پذیری شرکت های کوچک مزیت هایی را کسب کنند. به نظر می رسد استفاده از پلتفرم های نوآوری باز مهمترین ابزاری است که می بایست در وزارت صمت گسترش یابد. در این حوزه مهمترین رویکرد، استفاده از ظرفیت شرکت های دانش بنیان و فناور به عنوان بازوی تحقیق و توسعه شرکت های بزرگ صنعتی است.

۴- در پلتفرم نوآوری باز، شرکت های بزرگ می توانند از طرق مختلف نظیر ایجاد صندوق سرمایه گذاری خطرپذیر شرکتی، ایجاد شتابدهنده های نوآوری، اختصاص اعتبار مالیاتی به فعالیت های تحقیق و توسعه مشترک و اثربخش، جهتهای به خریدهای شرکت های بزرگ از طریق ساز و کارهایی نظیر لیزینگ، خرید تضمینی یا پیش خرید محصولات دانش بنیان و برگزاری رویدادهای فناورانه در جهت رفع نیازهای شرکت های صنعتی، از ظرفیت شرکت های دانش بنیان و فناور در توسعه بهره وری و رقابت پذیری خود استفاده نمایند.

۵- بر اساس مطالب ذکر شده مدل حمایت وزارت صنعت، معدن و تجارت را می توان در شکل ذیل خلاصه نمود.

نمودار - مأموریت های وزارت صنعت، معدن و تجارت در توسعه زیست بوم صنعت دانش بنیان

^۱ Report on Fostering Innovation Driven Entrepreneurship in Europe